

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Les caramelles dels casats

L'hivern i la primavera del 1950 van ser molt eixuts, els sembrats no es van fer i la collita va ser molt migrada. Com que la gent del poble no estava per cançons, aquella Pasqua els caramellaires no van sortir. L'any sobre, la cosa pintava igual, però quan tot semblava perdut, es va enfosquir el cel i va caure aigua amb abundància. El jovent, que comptava que tampoc es farien caramelles aquell any, trigava en reaccionar, de manera que va arribar el diumenge de Rams i el més calent era a l'aigüera. Una colla d'homes casats, tips de demanar què pensaven fer els fadrins, va prendre la iniciativa i va decidir organitzar-les a corre-cuita.

Tradicionalment les caramelles començaven el matí del dissabte, tant bon punt el capellà manava a l'escolà que fes voleiar les campanes de la parròquia amb el toc de l'al·leluia. Aleshores el «camillaires», reunits tots a l'era de cal Massana, es posaven en marxa. Encapçalava la comitiva un animal bellament guarnit, carregat amb un bast i unes portadores. No podia ser pas un animal qualsevol, havia de ser mansoi i sobretot d'una mena que no s'esverés en sentir el so dels picarols i l'estrèpit dels «galaïadors».

Els «galaïadors» galejaven, és a dir, disparaven salves a l'aire amb els seus trabucs. Aquests eren un fusells arcaics que es carregaven per la boca amb un saquet de pólvora negra. Hi participaven més de vint «galaïadors», la majoria dels quals tenien el trabuc a casa, però n'hi havia d'altres que l'havien de llogar. Es disposaven en fila, i tiraven per torn, l'un darrera l'altre, de tal manera que els trets no paraven mai.

L'acompanyament musical anava a càrrec d'un timbal que tocava el Manelet de cal Resi i de l'acordió del Marcel·lí de cal Tinai. De vegades s'hi ajuntava algun altre músic per tal de fer més soroll. No faltaven mai voluntaris per carregar-se els instruments a l'esquena en el transcurs del llarg camí. Perquè el camí era certament llarg. Des de cal Massana s'encaminaven els caramellaires cap a cal Tico Nou, continuaven fins al mas Bosch i al raval de Pere Jutge,



Galaïant

aleshores reulaven i passaven per les cases del Jaume Cases i Oliveres de la Costa, arribant fins a Clarena. Baixaven cap a Boixeda, cal Tico Vell i la Caseta, i pujaven cap a Moncunill, passant pel Molí de Fals, can Serra, i Jaumeandreu. De Monconill baixaven a la riera i feien parada a Torrelblanca. D'aquí cap a cal Quimet i després, amunt, a les fosques, fins el Collet, cal Lleirac i finalment la Gabriela, on feien parada i fonda. Sopaven dins la gran sala de la Gabriela; els caramellaires portaven les mongetes, la carn i els ous per fer una gran truitada, i les dones de la casa hi posaven la feina. L'amo es feia càrrec del vi i les postres, coca i ametlles torrades. Amb la panxa plena, la comitiva continuava cap a cal Domingo, la Mallencosa i cal Saldes. Més tard, cap al raval de la Creu, i a continuació cap a les cases del Clot. Es feia de dia al Raval d'Oliveres i aleshores, tots ben esgotats, es dirigien al Tatger i al Grauet. Després de la darrera beguda, els caramellaires retornaven a l'església de Sant Vicenç de Fals, tancant així el circuit.

Era un exercici ben cansat, només apte per aquells que tinguessin unes bones cames i que no perdessin les ganes de ballar i cantar al llarg de la llarga jornada. Per sort hi havia moltes cases que oferien als caminants un xic de beguda per tal de refer les forces. Se'ls convidava a coca i

fruita, i la bota i el porró de vi corrien de mà en mà. Es feia beguda a cal Massana, el Bosc, Oliveres de la Costa, can Serra, la Mallencosa, Oliveres del Pla, el Tatger i el Grau. A cada casa es cantava una cançó, i la gent agraïda, donava al caramellaires uns quants ous. Aquests ous es posaven en un paner sobre la mula, i servien per fer les truites del sopar. Els que sobraven, es comptaven i es repartien entre tots els caramellaires. En tocaven dos o tres per cap. A les cases que oferien beguda, a més a més de la cançó, es feia el ball dels cascavells, i si la casa tenia alguna noia animosa que ho demanava, els músics tocaven un parell de peces, perquè els joves poguessin fer una balladeta.



Caramelles al Grau, 1959

Les cançons que cantaven els caramellaires solien canviar d'un any a l'altre. Pujava un mestre de cant de Manresa el diumenge el matí amb el cotxe de línia del Pau i, sortint de missa, dirigia els assaigs. Cap al tard, el mestre baixava a Rajadell a esperar el tren que el tornés a casa. Les cançons de caramelles eren festives, tal com s'escau a la Pasqua. Vet aquí una mostra:

*Flors i aucells prou la festegen
sadollats del goig més gran
i el cor nostre en tal diada
canta i canta amb dolç encant*

Clar que sempre se n'hi ficava alguna que glossava la vida del poble i els quefers de cada dia. Aquestes de vegades tenien un to irònic i, mig seriosament i mig en broma, es reien de les autoritats. Era una manera de fer crítica social en uns temps que això no estava gaire ben vist. Per exemple, una corranda feia:

*Moltes cooperatives
i molts grans sindicats
però lo que es al jovent
ens tenen abandonats*

*Pel Clot de la Fassina
hi ha un petit torrent
la poca aigua que baixa
empesta a tota la gent*

Tornem a la primavera de 1951. La colla d'homes casats va haver de fer les preparacions en una setmana de temps. Adobar els guarniments de la mula, treure el pendó, assajar els balls, comprar pólvora, encarregar el menjar, i la resta de feines es van haver d'enllestir a corre-cuita. Evidentment no s'hi va ser a temps d'avisar el mestre de cant, així que va agafar la batuta, una canyeta folrada amb paper de plata, l'Isidre Fosas, de cal Jan del Molí. Es va decidir cantar una cançó de caramelles clàssica, «L'encís de la Pasqua», que gairebé tothom recordava, i també unes còbles que en Lluís Ballonga de cal Lluís i en Francesc Cases de cal Tico Vell, un xic poetes, van compondre per a l'ocasió. Les caramelles van ser un èxit i la seva continuïtat va quedar assegurada. Els joves van tornar a participar, i més endavant van afegir-s'hi les noies. Però això ja és una altra història. Per acabar, uns fragments de la cançó estrenada l'any 1951:

*Escolteu noies i velles
que anem a passar'l raspall
un rotllet de camillaires
que ja tenen cabells blancs
Us compadim pobres noies
al fixar'ns en un detall
que esperant galants del poble
us atipeu de fer badalls*

*En aquesta nit de lluna
vells i coixos han vingut
per renovar les delícies
de la seva joventut
Com qu'un bon any aparenta
han aprofitat l'ocasió
per si'ls fallava una cama
ja portaven bon bastó*

